

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาและเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจำนวนของผู้ให้บริการเว็บไซต์และผู้ใช้บริการเว็บไซต์ การเกิดขึ้นของการติดต่อสื่อสารรูปแบบใหม่นี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบตามมาหลายประการไม่ว่าจะในด้านของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา หรือ ทางด้านกฎหมาย ซึ่งภาครัฐและเอกชนพยายามผลักดันสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการผลิตบทเรียนในเรื่องการให้บริการการศึกษาทางไกลบนอินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่า E-learning ซึ่งจะเห็นได้จากการที่สถาบันการศึกษาหลายสถาบันทั้งในส่วนราชการและเอกชน รวมทั้งมีการเกิดขึ้นของบริษัทสอนหนังสือ ก็พยายามที่จะเปิดให้บริการการศึกษานบนอินเทอร์เน็ต E-Learning เพื่อเป็นไปตามแนวนโยบายของทางรัฐบาลที่ต้องการจัดการศึกษาที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศรวมถึงนโยบายที่จะผลักดันให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่มีกฎหมายที่บัญญัติออกมาโดยตรงในส่วนของการจัดการธุรกิจที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านการศึกษาทางไกลบนอินเทอร์เน็ต E-learning Business ที่กำหนดถึงบทบาทของรัฐควรจะเป็นอย่างไร จะให้การสนับสนุน ส่งเสริมหรือควบคุมการทำธุรกิจดังกล่าว ทั้งยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่กำหนดอย่างชัดเจนถึงบทบาทของภาคเอกชนว่าเอกชนควรจะทำธุรกรรมอย่างไร นอกจากนี้สังคมไทยก็ไม่ได้รู้ด้วยว่าควรจะมีบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับโดยตรงในเรื่องนี้ได้อย่างไร

จากปัญหาดังกล่าวผู้ทำวิทยานิพนธ์จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงธุรกิจการให้บริการการศึกษานบนอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ศึกษาโดยการตรวจสอบสถานการณ์ในปัจจุบันว่าธุรกิจการให้บริการการศึกษานบนอินเทอร์เน็ตนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีรูปแบบใดบ้าง รวมถึงลักษณะของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบธุรกิจให้บริการด้านการศึกษานบนอินเทอร์เน็ต ผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบที่เกิดขึ้นเกิดกับใครบ้าง และสังคมไทยได้รับผลกระทบมากน้อยแค่ไหนเพียงไร นอกจากนี้ผู้เขียนจะตรวจสอบกฎหมายภายใน และกฎหมายระหว่างประเทศ ที่มีอยู่ในปัจจุบันรวมทั้งกฎหมายที่จะมีผลบังคับใช้ในอนาคตว่ามีกฎหมายใดใช้บังคับแก่กรณีใดบ้างและจะมีผลกระทบต่อผู้ประกอบธุรกิจการให้บริการการศึกษาและผู้เรียนหรือผู้บริโภคอย่างไรบ้าง เพื่อหา

แนวคิดในการจัดการปัญหาดังกล่าวที่ว่าใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการปัญหาเรื่องใด และควรจะใช้วิธีการใดในการจัดการปัญหาไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน

ผลที่ได้รับจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์กับประเทศไทยโดยเฉพาะในด้านการลงทุนของรัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งปีเตอร์ ดรักเกอร์ ปรมาจารย์บริหารธุรกิจในอเมริกา กล่าวว่ายอดเงินที่ใช้จ่ายในการศึกษาทางอินเทอร์เน็ต E-learning จะสูงกว่ายอดเงินที่ใช้จ่ายใน E-Commerce ทำให้การจัดการศึกษาทางไกลแบบที่กล่าวกันว่า "ผู้มีสิทธิในการศึกษาหาความรู้ คือผู้ใดก็ได้ จากที่ไหนก็ได้ เวลาใดก็ได้" และเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตลอดจนการเดินทางเพื่อการศึกษา¹

จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรแสวงหาแนวทางร่วมกันในการจัดการปัญหาดังกล่าว เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการสนับสนุนนโยบายการศึกษาของชาติให้มีการจัดการศึกษาที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศเพื่อทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และทำให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาประชากรของประเทศอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะของธุรกิจให้บริการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจให้บริการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต
3. เพื่อศึกษาถึงองค์กรของรัฐและเอกชนไทยที่ทำหน้าที่ให้บริการด้านการศึกษานบนอินเทอร์เน็ต

¹ ศรีศักดิ์ จามรมาน และณัฐธินิชา ซ่อโพธิ์ทอง "การศึกษาทางอินเทอร์เน็ตระดับอุดมศึกษา" เอกสารประกอบการบรรยายงานแสดงเทคโนโลยีสารสนเทศและการประชุมวิชาการเพื่อภาครัฐและรัฐวิสาหกิจคอมพิวเตอร์ไทย 2003 ณ ศูนย์การแสดงสินค้าอิมแพคเมืองทองธานี เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2546

4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการจัดการของประเทศไทยที่มีต่อองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการให้บริการด้านการศึกษานอนอินเทอร์เน็ต โดยแสดงให้เห็นถึงมาตรการของการดำเนินการดังกล่าว และจะวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการดำเนินการดังกล่าว อันแสดงให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียที่จะต้องมีการจัดการต่อปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

5. เพื่อศึกษาพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อประเทศภาคีในเรื่องการให้บริการด้านการศึกษานอนอินเทอร์เน็ต

วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มี 3 เป้าหมายในการกำหนดวิธีการศึกษา กล่าวคือ 1) สถานการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงของเรื่อง 2) สถานการณ์ทางด้านกฎหมายและนโยบายที่สำคัญ เช่นมติคณะรัฐมนตรี และ 3) สถานการณ์ด้านองค์ความรู้ในการจัดการที่เหมาะสม ดังนั้น จึงทำให้ต้องมีการค้นคว้าใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1. วิจัยเอกสาร กล่าวคือ เอกสารทางวิชาการ² เอกสารในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรม รวมถึงหนังสือพิมพ์³

2. วิจัยเชิงประสบการณ์ กล่าวคือ การเข้าไปสำรวจข้อเท็จจริงจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาโดยผู้วิจัย ซึ่งจะทำใน 3 ลักษณะ

2.1. ค้นคว้าปัญหาด้วยตัวผู้วิจัยเองโดยการเข้าไปในระบบอินเทอร์เน็ต เช่น e-mail (ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์) Internet Relay Chat (การสนทนาบนอินเทอร์เน็ต) การเข้าใช้ระบบ Bulletin Board System (กระดานข่าว) การเข้าไปศึกษาด้วยตัวเองโดยผ่านระบบ E-learning เป็นต้น

2.2. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ นักวิชาการสายตำรวจ นักวิชาการสายการศึกษา สื่อมวลชน ข้าราชการสายความมั่นคง ข้าราชการสายเทคโนโลยี อัยการ ศาลยุติธรรม เว็บไซต์เตอร์องค์กรพัฒนาเอกชน⁴

² ศึกษาวิจัยตำรา หนังสือ กฎหมาย บทความ และผลงานวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

³ ได้แก่ กรุงเทพธุรกิจ กรุงเทพไอที เทคโนโลยีแอนด์เน็ต ผู้จัดการ คมชัดลึก ไทยรัฐ เดลินิวส์

2.3.การจัดเวทีระดมความคิดเห็น ทั้งในอินเทอร์เน็ต⁵ และในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งเป็นโอกาสที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้จาก 3 ลักษณะแรก มาสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ยอมรับได้โดยทุกฝ่าย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นจริงได้

ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษารูขีจรการให้บริการการศึกษาในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต : มุมมองทางกฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศ โดย

1. ศึกษากรูขีจรการให้บริการด้านการศึกษานบนอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งที่จัดโดยภาครัฐและเอกชน
2. ศึกษากรูขีจรการให้บริการด้านการศึกษานบนอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งที่มีหลักสูตรและไม่มีหลักสูตร
3. ศึกษากฎหมายภายในและสนธิสัญญาที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี เพื่อวิเคราะห์ถึงสิทธิหน้าที่ และผลกระทบของการประกอบกรูขีจรการบริการด้านการศึกษานในประเทศไทยรวมทั้งกระบวนการจัดการผลกระทบดังกล่าวด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะและประเภทกรูขีจรการที่เกี่ยวกับการให้บริการการศึกษาในปัจจุบันในสังคมไทย
2. ทำให้ทราบว่ากฎหมายและองค์กรที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ทำหน้าที่ในการให้บริการด้านการศึกษานบนอินเทอร์เน็ตมีเท่าใดเพียงพอหรือไม่

⁴ คุณสมบัติ บุญงามอนงค์

⁵ การจัดเวทีเสวนาโดยการตั้งกรูขีจรการบนอินเทอร์เน็ต หรือ การตั้งกรูขีจรการโดย e-mail ในรูปของจดหมายข่าว

3. ทำให้ทราบถึงพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อประเทศภาคีในเรื่องการให้บริการด้าน การศึกษาบนอินเทอร์เน็ต
4. ทำให้รู้ถึงข้อดีข้อเสียของมาตรการที่เกี่ยวกับการศึกษาบนอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่แล้วทั้งที่ กระทำโดยรัฐ รวมทั้งที่กระทำโดยเอกชน และค้นหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ จากทุกฝ่ายในการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
5. ทำให้รู้ถึงความเหมาะสมในการให้บริการด้านการศึกษาบนอินเทอร์เน็ตสำหรับประเทศไทย
6. เกิดองค์ความรู้ในการใช้กฎหมายและนโยบายในการจัดระเบียบสังคมบนอินเทอร์เน็ตนำมา ซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุด นำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป